

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocialno glasilo.

Štev. 44.

V Ljubljani, v petek 31. oktobra 1902.

Letnik VII.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoldne. — Naročnina je za vse leto 8 K, za četrt leta 2 K. Vsaka številka stane 14 vin. — Dopisi pošiljajo se uredništvu „Slovenskega Lista“ — Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — Naročnina, reklamacije in oznanila se pošiljajo upravništvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravništvo sta v Ljubljani Stari trg šte. 19. Uradne ure od 9 do 12 ure dop. — Oznanila se računajo po navadni ceni.

V znamenju laži in obrekovanja!

Iz Idrije.

Ostudne laži in grda obrekovanja, s katerimi z vso silo hiti na dan glasilo idrijskih liberalcev zlasti v zadnjem času, zadostno pričajo, da smo tik pred — volitvami. In res šepetajo liberalci med seboj, da se bodo volitve zvršile 7. in 8. novembra. Oficijelno seveda do danes še nismo zvedeli, je li kaj resnice na teh govoricah. Sploh se naši naprednjaki jako radi izpodtikajo nad nami, kako skrito da delamo, ko se nihče tako rad ne skriva pod odejo, kakor ravno sami. Tako so v „Jednakopravnosti“ še pred kratkem v svet trobili, da ne potrebujejo pred volitvami nobenega ne skrivnega ne javnega shoda ter da tudi ne bodo nobenega napravili — danes dopoldne smo pa vendar zvedeli, da se je razposlalo nekaj vabil k volivnemu shodu, ki se je zvršil na ta vabila v naprednem delavskem bralnem društvu. Kaj se je govorilo, je težko poročati, ker nismo bili tako srečni, da bi nas bili prišteli „svojim“ ter nas povabili. Preprijazni z nami gotovo niso bili, ker celo v javnosti s svojim lističem kažejo svetu, kako strašen trn smo jim v peti. Prizanesajo ne prav nikomur, noben „klerikalec“ ne najde milosti v njihovih očeh. Vzemite v roko le zadnjo „Jednakopravnost“ z dne 23. oktobra t. l. in čitajte vse od prve do zadnje strani.

„Za Idrijo nič!“ milo zdihuje liberalce v uvodnem članku. Milijoni so stavljeni v proračunu, ki se bodo izdali za različne potrebe v državi, a Idrija je — pozabljena. Tudi nam ni to prav, in naši poslanci so že večkrat odkrito govorili o teh potrebah. Odločno moramo odklanjati nesramno obrekovanje, da naši poslanci v tem oziru držê roke križem ter mirno sede v klubu, ne da bi se ganili za Idrijo. Na stanovanjanja, na prometne zapreke, na žalostne šolske razmere, na delavske plače: vse to so poslanci že večkrat javno in tudi pri ministerstvu posebej kazali. Saj smo še posebej opozorili „Jednakopravnost“, naj prinese govor dr. Žitnika v drž. zboru. A „pravični“ liberalci so ga prezrli, kakor

tudi interpelacije, ki so se stavile glede idrijskih razmer, kadar so interpelirali naši poslanci. Tudi „naš poslanec Arko, kateremu bi morale biti razmere dobro znane“, ne hodi samo v Ljubljano razgrajat, namesto delat, ampak se je pošteno trudil, da je zbral potrebno gradivo, na podlagi katerega so državni poslanci potem posredovali v prilog Idrije.

„Kaj vse ima mesto Pribram!“ kličejo sedaj liberalci. Ali šele sedaj spoznavate, kaka bedarija je bila, ko je šla deputacija na Dunaj, da je ondi zaprosila, naj gospodje dovolijo mestu, da napravi na svoje stroške realko? Tedaj smo že mi kazali na Pribram, za katerega država toliko stori, dasi ima zgubo pri rudniku. Mestni zastop v Pribramu ni menda nikdar pošiljal deputacij do raznih ministerstev, ki bi se hvalile, kaj mesto samo vse lahko stori. Veseli nas, da ste vendar enkrat spoznali, kako prav smo imeli mi, ko smo kazali na Pribram. Roko na srce torej in vzdihnite: Krivi smo. Poslance, ki delajo, pa pustite pri miru! Kadar bo ljudstvo pokazalo, da ne mara mož, katerih je sama baharija, koliko rudnik prispeva in kaj se vse lahko napravi s tem denarjem — potem bomo lažje nastopili ter povedali na pristojnem mestu, da Idrija še ni paradiž, četudi rudnik plačuje 89%, marveč da mora vključ tem % država ozreti se na Idrijo ter kaj storiti za njo. Glasu ljudstva ne morejo tako prezirati, kakor deputacije občinskih zastopov. Kadar bode idrijske liberalce ljudstvo poslalo v že davno dobro zasluženi pokoj, potem bodo na pristojnem mestu šele videli, da radi tistih 89%, katere rudnik plača, ni še vse tako ugodno, kakor bi kdo utegnil soditi po delih liberalcev.

Sicer pa smo že naprej vedeli, kako bote pisali pred volitvijo. Ko pa bode enkrat končana, pa ne bode videli nobenega brloga več, v kakoršnih morajo delavci stanovati. Takrat bote samo o tem še razmišljali, kakih udobnosti bi se sebi napravili na občinske stroške. Čitalnica je že dobila svoj „Narodni dom“, sezidan na stroške tudi tistih, kojih družine morajo hirati

po brlogih. Ali bode delavstvu kaj pomagano, ko napravite novo kopališče na občinske stroške? Erar je sam spoznal, da mora v tem poskrbeti za svoje delavstvo. Zato je napravil kopališče, katerega se z dovoljenjem poslužujejo tudi privatniki. Ako to kopališče ne zadostuje, nastopite in prisilite državo, da je primerno uredi. Pa kako bode hodil liberalen purgar v prostore, kamor hodijo rudarji po svojem delu. S tem bi se oskrnil. Zato pa na občinske stroške novo kopališče za par liberalcev. Naj si je sami napravijo, saj imajo svoje olepševalno društvo.

Prav tako povejte odkrito, da se po volitvah ne bote menili za izboljšanje delavskih stanovanj, ampak da napravite, ko bote izvoljeni, električno razsvetljavo, kajpada na občinske stroške. Čemu se le med seboj v tem merite, delavcem se pa posmehujete, češ, pa jih bomo zopet pridobili, ko pišemo nekaj vrst o njih bednem stanju.

Kakor v uvodnem članku, tako v raznih noticah „Jednakopravnost“ grdo napada vse, kar količkaj diši po krščanskem. Samostanska vzgoja prižnica, klerikalni agitatorji, poroke, cerkvene naprave — vse prihaja na vrsto na štirih straneh. Ako bi radi njih pisarjenja kak katoliški možak prišel ob kruh, bilo bi liberalcev največje veselje. Da pri svojem obrekovanju računa le na nevednost čitateljev, spozna pač lahko vsakdo. Kadar farbate o tem, „o čemer niso Kristus in apostelji se ničesar vedeli“, pa je sedaj v katoliški cerkvi, ne bahajte se s svojim znanjem in ne navajajte učenih virov. To kar poročate, da je v kronografiji kakega Reyersa, marveč povejte odkrito, da ste to dobesedno prepisali iz protestantskega agitatoričnega spiska „Aufklärung vor!“, ki je izšel v Lipskem pri Karolu Brauns, ako niste izstrigli iz „Naroda“ ali radi cenejega tiska iz „Soče“.

Da, kam plovemo, ko dajemo zaupanje svoje ob volitvah liberalcem!

Končno! Ako bodo volitve v Idriji res 7. novembra, ali ni značilno, da bodo ravno dan

Umrla je . . .

Padale so tako drobne deževne kaplje, kakor da so se precejale skozi gostopletno sito. Nebo jih je lilo, kakor da žaluje z ubogimi sirotki, ki so lili gorke solzice na grobe mrtvih roditeljev.

Mirno so gorele lučke po grobeh. — Le tu in tam, kadar jih je vznemirila lahka deževna kapljica, zapresketali so plamenčki, kakor da bi bili nevoljni, da jih motijo solzice neba pri bogoljubnem delu za mrličev.

Bilo je vernih duš dan. Ljudje so poklekli ob grobeh, lili na tihe domove svojih ranjkih solze, skleпали roke ter klicali k Pravičnemu za milost, milost njim, ki leže v vlažni prsti.

Hodil sem med grobovi do poznega mraka. Ljudje so polagoma odhajali in puščali lučke, da povžijejo do zadnjega svojo hrano in potem ugasnejo, kakor je ugasnilo življenje onim, katerim v spomin so gorele.

Sam sem ostal na mestu trohnobe in se zatopil v resne misli. — Pred menoj so se začeli odpirati hladni domovi mrličev. — Čul sem šklepetanje kosti, ko so vstajali brezumni okostnjaki. — Hiteli so proti meni in mi nudili od

črvov oglojene desnice, ter me z votlim glasom pozdravljali.

„Pozdravljen na poti v naše kraljestvo.“

„Zdravstvuj!“ so se odzvale vrste mrličev.

„Ne boj se nas! Nobeno kraljestvo nima tako mirnih podanikov, kakor so prebivalci smrtne dežele. Glejte te ozke domove, eden vrh drugega, drug pri drugem, vsi pa smo si mirni sosedi. Za svečani mir med nami skrbi naša koščena kraljica — smrt. Sama hodi med živimi, doma pa prepušča upravo svojega kraljestva sorodnici trohnobi, ki neizprosno gospodari.“

Približal se mi je okostnjak nežnih kosti.

„V teh-le votlinah“, pričel je z votlim glasom „gorelo je nekaj dvoje nebesnomodrih oči, nad katerimi so čvale lepe polkrožne obrvi. Za njihove poglede so mi bili hvaležni mogotci onega sveta in bili so srečni, da so smeli gledati vanje. Moja lica so bila rožnata, kakor da je dihnila vanje jutranja zarja in na rubinastih ustnih se je zibal vabljev nasmeh. Moje kosti so bile ovite z mehkim belim mesom in vroča kri se je pretakala po vilinskovitkem telesu. Nekoč je prišla koščena kraljica, dotaknila se mojega telesa, ki je vztrepetalo v zadnjem boju in prestalo živeti. Da se ne bi odlikovalo telo od drugih, naročila

je trohnoba neumornim črvom, da so razrili moje zametasto lice, oglodali kosti, ter izkopali iz votlin osteklenele oči. Tudi ti boš tak.“ — —

Tudi ti boš tak!“ čul sem ponavljati med zborom mrličev.

Kaj mi hočeš ti, mali okostnjak?

„Malo dete me je ljubila moja mati nad vse. Bolnega me je negovala kakor rahli cvet, poljubovala mi obrazek, kakor da je hotela vdihniti mojemu telescu nove moči. Imel sem hudo življenje kakor moja mamica, ki je dan za dnevom prosila okoli ljudi skorje kruha, da je svojemu bolnemu črviču zamogla utešiti glad. Bolezen me je položila na borno posteljo, in ni bilo dolgo, pa je stopila k meni koščena žena ter mi šepnila: „Ljubček mali, pojdi z menoj in rešen boš gladu, mraza in vsega, kar je hudega na onem svetu.“ Prestrašil sem se grozne žene in tesno objel mamico ter jokal, da je slednji pokalo bridkosti srce. Koščena žena pa je nepremično stala ob mojem vzglavju. — Sklonila se je k meni — pobožala mi blede upala lička, — in zaprli so se vekli mojih oči in od tedaj jih nisem več odprl. — Malega nedolžnega mrlička so me položili na belo pognjeni oder, kjer sem

potem, ko izide prihodnja „Jednakopravnost?“ Ko je že v sedaj izšli toliko laži in obrekovanja, kakšna bode še le prihodnja številka — dan pred volitvijo! Z lažjo in obrekovanjem si hočete utrditi prijeten stolček. Tudi delo — dasi ne v prid delavskih stanov.

Sitarska obrt na Gorenjskem.

(Dopis z Gorenjskega).

Statistika kranjske dežele kaže v pretečenem letu kar več milijonov deficita. Ker je našemu ljudstvu glavni vir zaslužka kmetijsvo, je razvidno, da to ne napreduje, ampak nazaduje, in se je slednjič bati še hude krize, ako se razmere ne predrugačijo. Vzroki, ki vsekavajo kmetškemu stanu vedno nove rane, so različni. Najhujši je pač liberalna gospodarska svoboda. Ne le, da se kmetška posestva vedno razkosavajo in menjujejo svoje gospodarje, ampak kmetovalec nima niti več upliva pri določevanju cene svojim pridelkom. Našteli bi še lahko mnogo slabih posledic gospodarske svobode, a omenimo le še eno, namreč pešanje domačih obrti med kmetškim ljudstvom. Dočim so na Kranjskem še pred malo desetletij cvele različne domače obrti, jih je liberalna svoboda kmetškemu stanu izruvala iz rok in iz njih ustvarila samostojne obrti. Tako so domače obrti zgrešile svoj namen: biti kmetškemu stanu v podporo ondi, kjer poljedelstvo samo ne more pokriti vsakdanjih potreb. Liberalna svoboda pa jih ni osvobodila, da postavi ž njimi nove stanove na svet, ki bi si mogli z njimi preživeti, ampak, da naredi iz takih obrtij v' r bogastva za nekatere kapitaliste.

Sitarstvo je bilo na Gorenjskem taka domača obrt, katero so izvrševali kmetje v zimskem času, ko ni bilo opravila na polju. Danes imajo kmetje s sitarstvom kaj malo opraviti. Pečajo pa se sedaj s sitarstvom gostači in kajzarji v mnogih vaseh kranjskega okraja. Obrt je razširjena zlasti v vaseh: Gorenji Savi, Stražišče pri Šmartnem, v vseh treh Bitnih, Šutni poleg Žabnice in še v nekaterih manjših selih. Sitarstvo je sedaj onim, ki se ž njim pečajo, glavni zaslužek.

Kmetškemu stanu nazaj dati obrt s tem, da se razbije v teku časa ustanovljeni sitarski stan, bi bilo krivično. Sitarški stan obstoji, danes kot samostojen stan, in s takim moramo računati v prvi vrsti, v drugi vrsti pa je tudi dolžnost delati na to, da se polagoma sitarstvo zopet razširi med kmetškim ljudstvom, ne da bi se pri tem ugonobil obstoječi sitarski stan.

Rekli smo, da je sitarstvo postalo samostojna obrt. Kako samostojnost pa uživajo naši sitarji, se bomo kmalu prepričali. Sitarji izdelujejo sita iz žime, katero dobijo pri žimnih kupcih. Ko izgotove sita, jih zopet pri teh trgovcih prodajo in potem jih še le ti slednji med svet spravijo. Sitarji so tako popolnoma

odvisni od kupčevalcev z žimo, in kakoršne pogoje jim ti stavijo, takim se morajo udati, ker upirati se ne kaže, ako sploh hočejo, da ne pridejo ob zaslužek. Vsa obrt je tako v rokah nekaterih kupcev, katerim delajo po raznih vaseh raztreseni sitarji. Da nimajo kupčevalci v svojih lastnih delavnicah nastavljenih delavcev, ampak da se vrši vse izdelovanje sit doma, to jim iz vseh strani dobro služi. Ravno te razmere naredi, da ostane tako sitarstvo še vedno navidezno domača obrt. Oškodovani morejo tu biti le delavci-sitarji. Ako bi prevladoval med kupčevalci s žimo liberalni duh, tedaj so sitarji pri kraju. Nikakor ne mislimo nastopati proti posameznim osebam dotičnih kupcev, ampak grajati moramo le sistem v obrti. Res, da se širi tudi že liberalen duh med njimi, vendar moramo odkrito priznati, da je dobiti še mož, kojim ni le v misli njihov žep, ampak imajo tudi za delavce čuteče srce. Saj največ pojasnil v obrti smo prejeli ravno od moža, ki je sam kupec, a stoji na trdnem nemomanem stališču krščanskega prepričanja. Take može priporočamo tudi podpirati bolj kakor one, ki bi spravili radi vso obrt v svoje roke in spodrinili druge.

Omenili smo že, da se izdelujejo sita iz konjske žime. Izdelovanje se vrši povsem preprosto ravno tako kot pri preji platna. Otroci prepričavajo greben s žimo; nato se ga postavi v statve in delo se nadaljuje popolno podobno onemu pri preji. Tako je sito kmalu izgotovljeno in sposobno za prodaj kupčevalcu. Sito s tem seveda še ni zgotovljeno, ker treba je še oboda. Obodov pa Gorenjci ne delajo sami (pravijo, da se les od njihovih smerek ne da dobro kriviti), ampak jih dobivajo od Ribničanov. Ko se tako dno ali kakor pravijo „platno“ na obod napne, je slednjič popolnoma izgotovljeno. Zdaj se je lahko proda. Pravimo lahko; kajti trg za prodajo sitarskih izdelkov je nenavadno velik, ker je obrt le na malo krajih udomačena. Največ sitov roma v Italijo, kjer se jih zlasti mnogo odpošlje v Rim, Neapolj, Verono in Turin. Izvažajo se tudi deloma v Švico in Rumunijo. Veliko jih pride v promet na Kranjskem in kranjski menda zlasti ribniški krošnjarji jih nosijo tudi izven dežele na Hrvaško in Slavonijo. Koliko jih tam doli prodajo, je odvisno od letine. Ako pridelajo več žita, jih rabijo več, sicer pa manj. Slovaki namreč nimajo vodnih mlinov, ampak meljejo žito v ročnih mlinih, oziroma je tolčejo v možnarjih in potem presejajo s siti. Tudi plačajo sita z žitom, katero krošnjarji v bližnjem mestu navadno prodajo kakemu judu.

Sit je veliko vrst. Ako jih ločimo po razni velikosti, potem večji ali manjši finosti, in ako jemljemo slednjič v poštev različne okraske, bi našteli nad 300 vrst. Tako različna je potem tudi cena, seveda pride v poštev tudi kakovost in velikost obodov. Natančnih cen si nismo mogli v kratkem času zagotoviti, zato se oziramo na cene srednje višine. Cena sita, namreč brez oboda je približno od 10 do 25 kr. Tako jih

namreč prodajajo sitarji svojim gospodarjem. Ceneje kot sita so obodi; vendar velja tudi teh eden od 6 do 10 kr. Deli sita torej niso posebno dragi. Izgotovljenega sita pa pod 30 kr. skoro ni dobiti, pač pa velja, če je kolikaj vreden, kmalu 1 gld. in še več.

Ako pomislimo, da napravi dober delavec na dan do 15 sit, bi zaslužek ne bil preslab, ako bi jih mogel delavec prodati naravnost brez posredovalca. V sedanjih razmerah so plače nizke. Za delo se porabi vsakdo, otroci, ženske in možje. In sicer zasluži najbolj priden delavec na dan kvečjem 1 gld., srednji delavec 75 kr., manj spreten ali manj priden mora biti pa s 50 kr. na dan rad ali nerad zadovoljen. Ženski zaslužek je še slabši. Več kot 30—40 kr. ne zasluži z lepo katera. — Zato je tudi umevno, da se pečajo kmetška gruntarska dekleta le po zimi s sitarstvom in še tiste krajcarje obrnejo navadno za kake „pangelce“ in druge seveda „nujne“ toaletne potrebe. Ker se sitarji drže večinoma stare tradicije, da mora vsak pošten rokodelc obhajati „Blaumontag“, jim že ta zabava požre precej zaslužka, tako, da jim konečno že pri sicer slabi plači, pač nič ne more preostati.

Ako bi sitarji stali v direktni zvezi s konsumenti, potem bi se jim pač lahko bolje godilo, saj smo videli, da izdelki se ne le lahko, ampak tudi dobro dajo spraviti v denar. Da sedaj ljudje s sitarstvom niso zadovoljni, se pri današnjih razmerah v tej obrti pač ni čuditi. Zato pa je nujna potreba, da se prične neumorno delati za stanovsko organizacijo gorenjskih sitarjev. Ustanovi se sicer kmalu „Kat. izobraževalno društvo“ v Šmartnem, vendar kakor velikega pomena so ta društva za splošno izobrazbo in tudi za povzdigo moralne zavesti, a v gmotnem oziru ne bodo mogli koristiti. Gotovo je potreba, da se vsi možje in mladeniči oprimejo novega društva, ko se ustanovi, tako potrebno je pa tudi, da prično resno misliti kako si izboljšati tudi svoje stanje v gmotnem oziru. To pa se bode doseglo z ustanovitvijo stanovske zveze. Delavci bi si tako zagotovili svoje trdno stanje, ako bi jih hoteli zadnji izmoriščati, nasproti pa bi se tudi slednjim ne godila nikaka krivica. Saj ravno oni, ki so pošteni in znani, da ne iščejo le lastnega dobička, ampak je njih ravnanje z delavci pravično, bodo ob enem na boljem, ker se jih bodo raje oprijemali. Taka zveza pa je nujno potrebna, ako hočemo, da pride v poštev krščansko načelo: „Vsakemu svoje“. Društvo ne bi oškodovalo nikogar, ampak delodajavci in delavci bi imeli od njega korist; edino, ki bi mogla trpeti preganjanje, bi bila krivica. A proti njej je boj upravičen. Zatoraj pa, sitarji na delo!

Osnova in poslovstvo obrtnih pridobitnih in gospodarskih zadrug.

„Narodno gospodarski vestnik“ priobčuje članek, o katerem se nam zdi važno, da se razširi kolikor mogoče mej obrtne kroge. Zato ga ponatisujemo.

V člankih „Malemu obrtniku v pomoč“ smo lansko leto popisali sredstva, s katerimi izkuša trgovinsko ministerstvo pospeševati malo obrtništvo po svojem izvršilnem organu, takozvanem uradu za pospeševanje obrta na c. kr. tehnološkiemu obrtnemu muzeju na Dunaju. Med sredstvi smo navedli tudi posojila obrtnim surovin-skim, skladiškim, produktivnim in sličnim zadrugam in pa prepustitev strojev obrtnim družbam. Akcija ministerstva v ohranitev in okrepitev obrtnega stanu gre namreč v prvi vrsti za to, da se mali obrtnik ne le seznanj s stroji, zve za nove načine izdelovanja in za nove delovne metode, ampak da se mu tudi omogoči uporaba modernih tehničnih pripomočkov. Sam si bo mali obrtnik le redko mogel nabaviti strojev, tega najuspešnejšega orožja velikih obratov, ki od dne do dne postaja nevarnejše malemu obrtu. Samemu malemu obrtniku pa je tudi še radi drugih okolnosti, ki hodijo v prid veleobratom, težko, v premnogih strokah celo nemogoče vztrajati v konkurenčnem boju z veleindustrijo (večje delodajalce, popolnejša izraba produkcijskih sredstev, velika gmotna sredstva i. dr.). Splošno

počival med belimi cvetovi. Tudi tebe bodo položili na mrtvaški oder.“ —

„Da, položili te bodo na mrtvaški oder“, ponavljali so brezmesni podaniki smrtnega kraljestva. —

Requiem aeternam dona eis . . . mrzlični strah mi je zaprl besedo in menil sem, da groze umrjem.

Med mrličji pa se je gnetla v mojo bližino v črno svilo oblečena dama. Lice ji je zakrival gost pajčolan, ki je segal skoraj do tal.

Ta ženska — živa — med mrličji. —

Napel sem oči, da bi prodrl skozi temo v njene oči, morebiti bi jo spoznal.

Obstala je pred menoj.

„Mrlič sem tudi jaz;“ rekla je ter spustila roki ob sebi.

Znova sem se prestrašil.

„Nekdaj“, tako je pričela s svečanostnim glasom, „nekdaj sva hodila skupaj skozi življenje. Tedaj sem bila oblečena v rožnato lila-krilo, v bujnih laseh sveže cvetove, v obeh se mi je smijala življenjska radost, moje nožice pa so stopale po mavrično pisanih livadah in vabile tebe za seboj v — življenje. Kadar sem spletala lase v dolge, debele kite, padali so iz njih biseri,

in ti si jih nabiral in bogat si bil kakor milijonarji zemlje. Takrat sem te bila vesela. — Leta pa so mi izkopala grob, in ko se nisi zavedal, nesli so tvojo spremljevalko v tiho gomilo —“.

Odgrnila je malce pajčolan in spoznal sem jo. — — —

Žalost in hrepenenje, ki se ne da vresničiti, potrla sta me na zemljo k njenim nogam.

„O moja mladost“, kliknil sem obupan.

„Da, tvoja mladost!“ ponovila je ona.

„Od tod — proč — tu so mrličji — z menoj v življenje!“ klical sem ter hrepeneče stegal roki proti njej.

„Nikdar več; jaz sem umrla.“ — — —

„Umrla je“, ponavljal sem za njo z jokajočim glasom.

„Glej, mrličem prižigajo na grobe lučke, katerih svetel plamen je simbol upanja v novo vstajenje. Ti pa v svojem srcu nikar ne zaneti plamena nade, da bi jaz še kdaj vstala. Mrtva sem — za veke.“ — — —

Vlažni domovi so se zaprli za mrličji in tudi ona je izginila ž njimi. —

Lučke po grobeh pa so gorele mirno dalje, le semintja je zapresketal kak plamenček, in zopet je bilo tiho.

se sodi, da je malega obrtnika v mnogih strokah moči ohraniti le, če se z drugimi združi v v obrtne združbe. Akcija za pospeševanje malega obrta ima zagadelj tudi namen, da pospeši osnovo obrtnih združb, obrtnih pridobitnih in gospodarskih zadrug. Da se osnuje čim več takih zadrug, na to vpliva trgovinsko ministerstvo s tem, da prepušča stroje in daje posojila ne posameznim rokodelcem, ampak le obrtnim združbam. Pogoje, pod katerimi se to godi, smo navedli v uvodoma omenjenih člankih. Tu naj omenimo le, da daje ministerstvo posojila le takim združbam, ki so osnovane kot samostojne pridobitne in gospodarske zadrug na podlagi zakona z dne 9. aprila 1873 l. drž. zak. št. 70. Pospeševalni urad trgovinskega ministerstva pa tudi neposredno pomaga malim obrtnikom pri osnovi obrtnih pridobitnih in gospodarskih zadrug s pojasnili, ki jim jih daje glede na ustanovitve in poslovanje takih zadrug. Mnogoteri zadevna vprašanja malih obrtnikov pa so izpodbudila urad, da je sestavil in izdal v tisku navodila, po katerih se je ravnati obrtnikom pri ustanavljanju in poslovanju zadrug. Spis se imenuje „Navodilo za osnovo in poslovanje obrtnih pridobitnih in gospodarskih zadrug („Anleitung zur Errichtung und Geschäftsführung gewerblicher Erwerbs- und Wirtschafts-gesellschaften“).

Zdi se nam potrebno, da vsaj v glavnih potezah priobčimo ta navodila. Tudi pri nas imamo že nekaj takih zadrug in jim najbrž v bližnji prihodnosti prirastejo nove.

I. Postavne podlage. Najvažnejša postavna podlaga pridobitnih in gospodarskih zadrug (delovnih, surovinskih, skladiških in produktivnih zadrug i. dr.) je zakon o pridobitnih in gospodarskih zadrugah z dne 9. aprila 1873. drž. zak. št. 70. (zadružni zakon). Neogibna potreba je, da se snovatelji in funkcionarji take zadrug seznanijo natanko z določili tega zakona in se pri vodstvu zadrug vedno ozirajo nanj. Zadružnim članom naj bo v zadružnih prostorih iztisk tega zakona na vpogled. Dotično številko državnega zakonika je dobiti za 24 vinarjev pri c. kr. dvorni in državni tiskarni na Dunaju. Znesek se lahko pošlje tudi v pisemskih znakah.

V izvršitev zadružnega zakona urejena ministerska odredba z dne 14. maja 1873, drž. zak. št. 71 (izpremenjena po ministerski odredbi z dne 23. maja 1895, drž. zak. št. 74) napravo in vodstvo zadružnega registra.

Obdačenje je uravnano v glavnem po zakonu z dne 25. oktobra 1896, drž. zak. št. 220, o neposrednih osebnih davkih v II. poglavju in po izvršilnem predpisu z dne 18. maja 1897, drž. zak. št. 124. Pristojbina dolžnost je za zadrug olajšana po zakonu z dne 21. maja 1873, drž. zak. št. 86. (deloma izpremenjen po zakonu z dne 11. februarja 1897, drž. zak. št. 57).

II. Bistvo in namen pridobitnih in gospodarskih zadrug. Zadružni zakon označuje za take zadrug v § 1. „društva nezaključenega števila članov, ki imajo namen pospeševati pridobitek in gospodarstvo svojih članov: 1. po skupni vršbi ali 2. podovoljenju kredita“. Tu se nam je ozirati zlasti na zadrug prve vrste: na delovne, surovinske, skladiške in produktivne zadrug. Od teh pa so zopet delovne zadrug v toliko najvažnejše, ker trgovinsko ministerstvo pri prepustitvi strojev obrtnim družbam stavi večji pogoj, da so delovne zadrug. Navodilo se pri vzornih primerih ozira zagadelj pred vsem na to vrsto zadrug.

A. Delovne zadrug. Ustanove se v skupno nabavo in uporabo strojev in obratnih naprav. Osnujejo naj se posebno v takih krajih, kjer rokodelska obdelava surovin zahteva mnogo časa in jo je s pridom moči nadomestiti s strojno vršbo. Člani delovnih zadrug ostanejo ravno tako kakor pri ostalih zadrugah — izvzemši produktivne zadrug — tudi po njih vstopu samostojni obrtniki, del njih obrtnega dela pa se izvrši v skupni zadružni delavnici. Število članov naj bo praviloma le toliko, da z majhnim presežkom zadošča zadružni potrebi. Bistvene važnosti je pri upravi take zadrug praktična uredba in izraba strojev, neobhodno potrebno je zagadelj, da ima zlasti spočetka zadruga izkušenega de-

lovodjo, ki ne pozna samo dobro strojev in ne zna samo dobro ravnati z njimi, ampak ki razume tudi disponirati z delom. Za porabo strojev je navadno pobirati najemnino („strojno takso“), ki se ravna po času porabe in po vrsti porabljenega stroja. Pri preračunu te najemnine, to se pravi, pri sestavi tarife za uporabo zadružne strojev se je ozirati prvič na napravno glavnico (stroški za stroje in njih postavitev, za motor in transmisijo, drugi napravni stroški) in drugi na obratne stroške, to so: obresti za napravno glavnico, amortizacija poslopij (10% na leto) in strojev (10% na leto), poprave strojev in inventarja, poprave poslopij, plače in mezde, obratne materijalije (premog, električni tok, plin, petrolej, bencin), maža in hlaja, najemnina, davki, zavarovanje proti ognju in nezgodam, prispevek bolniški blagajni, dobiček (5% napravne glavnice.)

Za nečlane, ki se jim izjemoma lahko prepusti poraba strojev, lahko velja višja tarifa. Radi posebnih težkoč, ki jih provzročata pravilni preračun tarif, je priporočati, da se dajo izračunati osebam, ki imajo v tem praktične izkušnje. Vsem delovnim zadrug je priporočati, da uvedejo poslovni red, ki določa pravice in dolžnosti posameznih članov načelstva, in pa obratni red, ki določa red v delavnici, razvrstitev dela i. t. d.

B. Surovinske zadrug. To so združbe v skupno nabavo surovin ali polfabrikatov. Priporočati jih je vsem obrtom brez izjeme. Spočetka njih delavnosti je treba, da so previdne in zmerne. Začne naj se v malem. Da ni treba v začetku zadružnega delovanja rabiti tujega kredita, je dobro, če se nekaj časa pred ustanovitvijo zadrug samo hrani. Tako pridejo člani že prej v bližjo dotiko in imajo priliko, v ožjem krogu pogovoriti se o svojih potrebah in željah, razen tega se nabere fond, po katerem se povečajo obratna sredstva zadrug.

Blagovni kredit naj se praviloma ne daje članom, in če, pa vsaj v zelo omejeni meri, k večjemu do 50% v gotovini vplačanih deležev, višji krediti pa le tedaj, če se da za to zadostno poroštvo, in sploh le tedaj, če dovoljujejo to gnotne razmere in višina rezervnega zaklada zadrug. Vendar pa naj se v vsakem primeru dovoli kredit le na kratek čas. Če bi kak obrtnik zagadel ne mogelj pristopiti k zadrugi, ker je vsled kredita, ki ga uživa pri kakem prekupecu ali producentu, prišel v nekako odvisnost od le teh, naj se mu omogoči rešitev iz nje s pridružitvijo h kakim kreditni zadrugi. V prid zadrugi, kakor vsakega zadružnega člana je, da ima zadruga natančne instrukcije za načelstvo, nadzorstvo, skladiščnika in komisijo za nakup blaga. Skladiščnik, ki mu je naloga, upravljati zadružno skladišče, naj bo uradnik, ki ga nastavi načelstvo proti vložitvi kavicije.

Nakup blaga in določitev prodajnih cen in vse s tem zvezane odredbe so bistvo poslovnega delovanja. Priporočati je, da se že v pravilih določi, da je ustanoviti nakupno komisijo, ki naj sestoji iz članov načelstva, nadzorstva in iz nekaterih drugih zadružnih članov.

Dalje sledi.

Politični pregled.

Sijajne zmage. Po lepih pridobitvah katoliško narodne stranke na Moravskem prišla je na vrsto Gorenja Avstrija. Pri volitvi iz kmečkih volivnih okrajev prodrli so krščanski možje z vsemi 19 kandidati. Liberalizem je ostal sijajno poražen. Najhujši udarec pa je nasprotnike še le čakal. Proti krščanskim socialcem so se letos zvezali na Nižje Avstrijskem liberalci, nemški nacionalci, Vsenemci in socialni demokratje. Pretekli terek so volile ondi kmečke občine. Po vsem liberalnem časopisju je bilo silno vrišča, da krščanski socialci gotovo zgube v tej skupini nekaj od dosedanjih svojih 14 mandatov. Prišel je dan volitve in od 21 mandatov so jih krščanski socialci priborili 20, samo v okraju Baden je danes ožjavolitev. Sedaj bo pa govoril še cesarski Dunaj, ki bo skoro gotovo volil tudi krščanskosocialno. Nasprotniki so kar zmešani ob tolikem udarcu. Sami pravijo, da

imajo utis, kakor bi se nanje — gora podrla. Osrednja dežela je nasprotnikom krščanstva govorila jasno besedo, besedo tako mogočno, da gromi po vsej državi: „Krščansko ljudstvo vstaja!“ Krščanski socialci so na Nižjem Avstrijskem zmagali z večino 30.000 glasov. Kdor je pred volitvami verjel liberalnim časopisom, ki so zatrjevali gotovo zmago liberalcem, je sedaj hudo razočaran. Zmaga na Nižje Avstrijskem bo mogočno uplivala na vso Avstrijo in povsod krščanskim četam dala novega poguma. Mi gremo naprej!

Napačne vesti. Vesti nekaterih listov, da bo nadvojvoda Franc Ferdinand odstopil od prestolonasledstva, niso resnične. Ta odstop bi bil le na veselje nasprotnikom krščanskega ljudstva, katerega odkriti prijatelj je nadvojvoda.

Domače novice.

Javno predavanje priredi zopet prihodnji terek ob polu 8. uri zvečer v veliki dvorani: „Katoliškega Doma“ „Slovenska kršč. socialna zveza“. Predaval bo dež. poslanec g. dr. Viljem Schweizer.

Božične počitnice na ljudskih šolah. Srednješolci bodo imeli božične počitnice, učenci ljudskih šol pa ne. Tako je sklenil kranjski deželni šolski svet, ki zahteva na leto po 200 šolskih dnij za učence ljudskih šol, pa jih drugače dobiti ne more, kakor s tem, da jim vzame počitnice. Prijatelji smo izobrazbe našega naroda, vendar tega ne moremo potrditi, da se bodo otroci ravno med božičnimi prazniki, ko uravnajo jaslice in najraje študirajo potice, mogli navžiti šolske učenosti z veliko žlico. Sicer pa vse to kaže, kako majhen je pri nas napredek v ljudskem šolstvu in kako plitva je toliko hvalisana šolska postava. Kaj pa se le učne metode! Pode se po šolah, kakor veverice po drevesih. Častitega Močnika hoče v senco postaviti Črni-vec in slavnega Žumra že polagajo k pokoju. Vedno nove knjige, novi stroški, otroci pa nič boljše ne znajo brati in računati kot so znali v stari šoli. Gospodje učitelji so silno nejevoljni, ker so jim vzete počitnice, pa so tudi sami precej krivi. Vedno kvasijo liberalni učitelji o ločitvi šole od cerkve, o napredku in da ne bodo nikomur v strahu, ko vendar samega strahu pred očali nadzornika delajo poklone najbolj pretiranim novotarijam, samo da ostanejo liberalno napredni. Za opice imajo mnogi otroke v šoli, za bitja brez uma in brez srca, ali po moderni metodi jih treba izstružiti, da postanejo kmalu napredni. Tem praznim frazam se mora narediti konec. Šole so drage in v njih treba vzgojiti pametnih ljudi na podlagi talentov, katere je Bog dal Slovincem. Zdi se nam, da se med učitelji obrača nekoliko na bolje, vendar imajo frazači in klečeplazci še glavne gosli v rokah. Kadar bo zavlada stara pamet, bodo učitelji in učenci zopet lahko imeli počitnice.

Cerkve na gorah. Znano je, da je dr. Tavčar na nekem shodu dal duška svojemu globokemu verskemu prepričanju, ko je izrekel besede: „Cerkve na naših gorah so znamenja naše sužnjosti“. Ko je dr. Tavčar uvidel, da mu je ogromna večina slovenskega naroda to pobožno izjavo za zlo vzela, jo je hotel nekoliko preklicati, in je na drugem shodu rekel, da je z onimi besedami le hotel reči: Čemu stoje pri nas cerkve na gorah in ne v dolini? Dr. Tavčar se je tedaj naredil le nevednega. Tej njegovi nevednosti je pa prišel na pomoč prof. Fr. Orožen, ki je v letošnjem koledarju sv. Mohorja opisal „Sveti Kum“ na Dolenjskem. Tu pravi Orožen o cerkvah na gorah na 41. strani to-le: „Slovenci so nekaj radi hodili na božja pota in posebno k cerkvam, ki so sezidane na visokih gorah. S tem je slovenski narod jasno pokazal, da ima poleg pobožnega čuta tudi pravo srce in razum za prirodne krasote svoje lepe domovine. Na visokih gorah se človeški duh najlože vzdiguje od zemeljskega hrupa k Stvarniku.“ — Prav je, da je dr. Tavčarju posvetil mož, o katerem ne vemo, da bi bil „kejšen klerikalec“. Ako bo dr. Tavčar še godrnjal nad cerkvami, katere so po gorah sezidali naši predniki, potem

po Orožnovi razlagi smemo soditi, da on ali nima pobožnega čuta, srca in razuma, ali pa ni sin slovenskega naroda.

Cesta čez Jelovico. V Jelovici na Gorenjskem so še lepi gozdi, toda les je težko spravljati s te visoke planote v nižavo. Doslej so ga le po zimi s sanmi spravljali v dol, bodisi v selško dolino ali na blejsko stran, ali v Bohinj. Kranjski verski zaklad, ki je od industrijske družbe kupil večino obširne Jelovice, je pa letos začel delati od Kamne Gorice čez Jelovico na Bohinj lepo, tri metre široko cesto. Zadnji teden je v Jelovici že zapadel sneg, ki je ustavil za letos delavcem grajenje ceste. Delavci so bili večinoma Vipavci. Po novi cesti se bode odprl tudi turistom nov svet in ni nemogoče, da bode v Jelovici v kratkem nastala še kaka naselbina. Žalostno je le to, da smo domačini pri izkoriščanju prirodnih zakladov naše domovine vedno za par korakov prekasni.

Ljubezen do svobode in delavstva so zopet pokazali idrijski liberalci. Seveda na tako umazan in podel način, kakor le taki možje znajo. V zadnji „Jednakopravnosti“ smo čitali naslednje: Klerikalci imajo za bodoče volitve jako marljive agitatorje, mej katerimi zavzema prvo mesto Miha Podgornik. Ta človek je raznašal pretečene dni lažnjivo vest po jami. da je občina kupila hišo Š. za 40.000 K, da bi se adaptirala za pošto. Nam je sicer vse jedno, ako kdo v take čenče veruje, čudno se nam pa le zdi, da imajo ti ljudje toliko časa, da lahko po jami agitirajo in hujskajo delavce proti sedanjemu mestnemu zastopu. Izjavimo že danes, da bomo proti takim ljudem nastopili brezobzirno in storili vse korake, da bodo tudi klerikalci respektirali službene predpise. — Obrnili smo se za informacijo v Idrijo in zvedeli naslednje: Kar „Jednakopravnost“ piše je zlagano vse. Imenovanega Podgornika je v rudniku vprašal neki delavec iz Spodnje Idrije, ali je že slišal, da so liberalci kupili na občinske stroške Šepetavčevo hišo ter dali za njo 40.000 — ali goldinarjev ali kron no ve. Podgornik je odvrnil, da ničesar ni slišal. To je bil ves pogovor. Zakaž pa „Jednakopravnost“ tako obrekuje ni težko spoznati. Vkljub strahovitemu pritisku od vseh strani vendar ni še vse liberalno pri nas. Liberalci bi radi sedaj z obrekovanjem poskusili koliko da rudniško predstojništvo na njih besedo. Češ, le enega naj kaznujejo, drugi se bodo pa ustrašili — pa imamo vse pod komando. Ta namen so imeli lani, ko so napadali naše paznike, to nameravajo sedaj, prepričani, da ima predstojništvo naročen pač njih listič, „Slovenski List“ pa morda ne pride vedno v njegove roke. Živela svoboda, kakoršno liberalci privoščijo delavcem! Čudno le, da znajo liberalci še nesramni biti ter psujejo krščanske liste, da lažejo, češ, „Jednakopravnost“ še ni bila nikdar obsojena, seveda, med ljudstvo ti možje malo hodijo, kako jih sodi in obsoja. Le vkup tedaj, uboga gmajna, za liberalce ob volitvah!

Nujna prošnja. Povodom približajoče se zime, ob katerem času revni ljudje, zaradi pomanjkanja potrebnih obleke in kurjave največ trpe, usoja se stolna konferenca Vincencijeve družbe v Ljubljani obračati se na dobrotelnost ljubljanskih prebivalcev s srčno prošnjo, da svojo odloženo obleko in mile darove za nakup drv blagohotno oddajajo revnim, v roke predstojniku konference gosp. Ivan Röggerju starejšemu na Ambroževem trgu št. 2. Tudi najmanjše darilo bode s hvalo sprejeto in dobrotniki se bodo v prihodnjem letnem poročilu „Konference“ navedli z imenom.

Laž liberalnega časopisja o samostanih. O velikem samostanskem škandalu so poročali te dni „Aurore“, bivši Zolovi in Dreyfusovi organi razni nemški židovsko-liberalni ter soc. demokratski listi. „Narod“ tudi ni zaostal v tej lepi družbi. V samostanu „Notre Dame ne Charité“ v Toursu na Francoskem so redovnice z nedolžnimi otročiči počenjale sledeče grozovitosti: 1. z jezikom so morali delati križ po tleh in celo na stranišču; 2. zvezane so potapljale z glavo navzdol v vodo; 3. grozovita klet, v katero so po vrvi spuščali nesrečne žrtve; 4. mrtvašnica, v katero so zapirali otroke poleg mrtličev; več otrok je znorelo; 5. nasilno striženje las; 6. prisilna jopica. — Resnica, ki jo je izvedel odpo-

slanec lista „L' Univers“ na licu mesta, je pa naslednja: V označenem zavodu nimajo v oskrbi nikakih nedolžnih otrok, marveč propadle ženske prostitutke, ki jih vlada izroča zavodu in ki ga tudi nadzira po svojih organih. Magistrat v Toursu je sicer tudi šel na lim listu „Aurore“ in uvel strogo preiskavo, a našel ni niti najmanjše nezakoničnosti ali nepravilnosti. Res je edino le to, da morajo nepoboljšljive, večkrat surove in ostudno bolne babnice izolirati od ostalih še ne popolno dušno in telesno pokvarjenih ter jih posebej nadzirajo. Lase pa postrižejo, kakor tudi v najbolj liberalni rotovski „kejhi“, vsem tistim, ki jim preti nevarnost, da jim gotova žival uniči glavo. — Vsa laž pa izhaja od neke 21 letne prostitutke, ki se nikakor ni hotela popboljšati in so jo morali zapoditi iz zavoda. Taka ženska je za liberalce v moralnih in cerkveno pravnih vprašanjih seveda visoka avtoriteta.

Iz Kranja se nam piše: Zaradi prodaje Ljubljanskega gradu je ravnatelj Senekovič precej občutno brenil previdnost našega „Otroškega vrta“ oziroma njega šefa g. Cirila, ki je o pravem času s toliko vnemo zagovarjal važnost one razvaline za ljubljansko mesto, da je bila oškodovana Ljubljana za mnogo tisočakov. Pri nas smo pa mnenja, da je g. Ciril Pirc, ker je pomagal oni brošuri na dan, pokazal le svojo izredno finančno modrost. Škoda, da te kapacitete nimate v Ljubljani v finančnem odseku občinskega sveta! Kranjci bi vam jo proti primerni odškodnini prav iz srca privoščili. Gospod Pirc tudi sam že za to kandidira, ko v zadnjem „Gorenjcu“ očita ljubljanskim občinskim svetovalcem, da niso posebno brihtni, ker nikomur izmed svetnikov ni prišlo na um, da sta dva stolpa na Gradu že last mesta Ljubljane. Vidi se tedaj, da bi se v Ljubljani že dobro gospodarilo, manjka vam le pravih mož, svetnikov, katerim o pravem času pride kaj na um. V tem oziru je pa Kranj že vse bolj časti vreden. Tu je napredek velikanski, odkar ima Pirc veslo v rokah. Vodovod in električna razsvetljava sta že pod streho — Majdičeve šupe, samo nekaj konjskih sil se še brezplačno pušča od strani mesta, da g. Majdiča ohranimo pri dobri volji. Gosp. Majdič se je šel za dobljeni vodovod ekscelenci osebno zahvalit, pa tudi mestu je lahko osebno hvaležen za dar. Ako pojde tako naprej bode Ljubljana postala vas, Kranj pa glavno mesto. Rešiti vas more le še naš finančni žen!

Iz gorenjske doline. „Katoliško delavsko društvo“ na Jesenicah je priredilo v svojih društvenih prostorih zopet pretečeno nedeljo veselico, ki ni prav nič zastajala za prejšnjimi. Pred vsem moramo pohvalno omenjati tamburaškega zbora, ki je pod vodstvom svojega vrlega kapelnika proizvajal uprno težke komade. Tamburaški zbor je duša vsega delavskega gibanja na Jesenicah. Nasprotno soc. dem. stranka je ravno zaradi tega brez vse življenske moči, ker nima ne vodstva, ne prostorov, ne godbe, ne petja. Zato moramo le želeli, da bi se sedanji vril tamburaški zbor ohranil na tej stopinji, na katerej se sedaj nahaja. Moški zbor je podal par lepih slovenskih in hrvaških pesmij. Pevski zbor je močan, to radi pripoznamo, da ima tudi jako dobre moči, vendar bi želeli, da bi se drugič proizvajale lažje in priprostemu ljudstvu umejnejše pesmi. Zdi se nam, da so pesmi, kakor: „Povejte, ve planine“, pretežka za take poslušalce. Vodstvo naj vpelje nekaj domačih narodnih lahkih pesmij na oder, pa bo ljudstvo, ki dobro petje tako rado posluša, kar obsulo z odobravanjem pevski zbor. Igra „Vaški skopuh“ je res podučna igra. Prav je, da se tuintam komične igre nadomestijo z resnimi. Pri tej igri so nastopile večinoma nove moči. Odkrito moramo reči, da je bil prvi nastop prav dovoljen. Glavno ulogo je g. Mikelj rešil uprav mojsterski. Drugi igralci so bili vsi na svojem mestu, posebno je ugajala cela četa vragov. Po igri je nastopil v originelni maski naš stari prijatelj gospod Peter Rozman. Nastopil je kot Bur iz angleške vojne. Sam je zložil kuplete in napev. Vsak odstavek je žel burno pohvalo, posebno pa kitica od „poljanskega dohtarja“. G. Rozman naj bo prepričan, da cenimo visoko njegovo zmožnost in da ga vsodbujamo, naj na tem potu še nadaljuje in napreduje. Kot komični pevec stoji v gorenjski

dolini na prvem mestu. Po predstavi razvila se je preprosta domača zabava. Gospodom prirediteljem bodi izrečena topla zahvala za prijeten večer!

Ubogi liberalci. „Narod“ je že gotovo stokrat povedal svojim vernim, da je klerikalizem najhujši sovražnik v narodnem in gospodarskem oziru za vsak narod. V tem oziru je že priobčil cele vrste člankov pod različnimi naslovi. Sedaj je zopet odprl serijo člankov: Obrambna sredstva proti klerikalizmu. Mi smo prepričani, da ena desetina liberalcev ne bo čitala teh člankov, ker se jim ta večna pesem o klerikalizmu zdi že dolgočasna. A prašati se moramo, kako je vendar to, da Malovrha še ne mine potrpežljivost pisati proti „klerikalizmu.“ Vzrok temu je v tem, ker se liberalcem ta boj proti klerikalizmu zdi že smešen, ker tem bolj spoznavajo, da, ker jim manjka drugih idej, vedno glodajo na eni kosti. Ravno v zadnjem času se celo ljubljanski liberalni učitelji obračajo od liberalne klike, ker so prišli do prepričanja, da je vsa „Narodova“ ljubezen do učiteljstva samo platonična. Mi nimamo druge želje, kakor da se odpro skoro vsem očem, da je liberalna narodnost samo — humbug!

Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju imelo bode svoj občni zbor v petek 14. novembra t. l. v dvorani „Slovenske Besede“, Dunaj I. Braunerstrasse 7. I. nadstropje. Začetek ob 6. uri zvečer. Vspored: Nagovor predsednika, poročila: tajnikovo, blagajnikovo, preglednikov, volitve, slučajnosti.

Društvo „Zvezda“ na Dunaju priredi v nedeljo, dne 2. novembra t. l. v dvorani „Wiener Ressource“, Dunaj, I. Reichstrasse 3, svoj zabavni večer s prijaznim sodelovanjem gospice Marice Luza rjeve na glasoviru, koncertne pevke gospice Ide Schöntag-ove, gospodov akademikov Avg. Leitgeba in I. Sajovicca, pevskega zbora slav. društva „Slovenije“ pod vodstvom gosp. Več. Kalana in društvenega pevskega zbora pod vodstvom gosp. V. Krušiča. V sporedu so skladbe sledečih skladateljev: Ant. Hajdriha, Ant. Nedveda, Vatršinskega, Iv. Laharnarja, A. Lebana, V. Krušiča, V. Vavsiča, I. Žirovnika, F. S. Vilharja, H. Eilenberga, A. Fischerja. — Začetek ob 6. uri zvečer. Prijatelji društva dobro došli!

Uradna slovenščina. Original litografirane odloka c. kr. okrajnega glavarstva v Ptujju od dne 1. maja 1902, št. 2414. se glasi tako-le: „Gosp. N. N. v Kočicah. Na podlagi komisijonealne pregledovanja škode provzročene po plazih, katero se je vršilo vsled Vaše prijave, Vam je c. kr. deželno finančno ravnateljstvo v Gradcu z odlokom z dne 23/1 1902. št. 30341/1901 ne dovolilo odpisa zemljiškega davka v občini Kočice, davč. knj. št. 82, ker se je pri dotičnem pregledvanju škoda ni čez 1/4 konstatirala — C. kr. namestniški svetnik: Attems I. r.“ Zopet lep prispevek k takoimenovani „novoslovenščini“, kakor nam jo ustvarjajo pri nas slovenščine nezmožni uradniki. Seveda ni čuda, ako naš kmet take kolobocije ne more razumeti.

Za one, ki se mislijo izseljevati. Od c. kr. namestništva smo dobili dopis ministerstva za notranje stvari, ki svari pred izseljevanjem v južno Afriko. Iz tega dopisa posnamemo sledeče: Sedanje razmere v južni Afriki so take, da izseljenci v tamošnjih krajih nimajo ničesar dobrega pričakovati, posebno oni izven Evrope, ali ki niso morda prestopili niti mej svoje domovine ter ne poznajo deželnih jezikov, ki se rabijo v južni Afriki. Živina, ki sestavlja največje bogastvo dežele, je vsled dolge vojne in raznih kužnih boleznih skoraj popolnoma uničena. Goveja živina je sedaj trikrat dražja, nego v Avstriji. Okraji, v katerih so rudniki, pa so tako prenapolnjeni, da je mnogo ljudi brez dela. Dočim imajo strokovno izobraženi delavci tam dobro plačo, dobivajo pa navadni delavci komaj toliko, da ne umirajo od lakote. Poleg tega pa je še druga okolnost, ki otežuje izseljevanje v južno Afriko. Angleška vlada dovoljuje namreč le omejenemu delu neangleških državljanov naseliti se v južni Afriki. Avsto-ogerskih državljanov dobiva namreč le po 20 na mesec dovoljenje, da sme potovati v južno Afriko. O izdajanju teh dovoljenj pa se seveda v prvi vrsti jemlje ozir

na one, ki so že bili tamkaj naseljeni. Vsled tega se dogaja, da morajo ljudje brez dela in službe po tri do štiri mesece čakati v južno-afriških obmorskih mestih na tako dovoljenje. Nikakor ni pričakovati, da se sedanje slabe razmere kmalu izboljšajo. Opozarja se torej vse, kateri se mislijo izseliti, naj nikakor ne gredo na limanice sleparskim agentom, ki jih nago-varjajo za izseljenje v južno Afriko.

Deželnozborske volitve na Štajarskem. Dne 4. novembra volijo kmečke občine na Štajarskem. Slovenci bodo ohranili svoje postojanke, ako povsod odločno nastopijo. Sedaj je določeno tudi vprašanje slovenskega kandidata v ljutomersko-ormoškem-radgonskem okraju. To je gospod Anton Korošec, urednik v Mariboru, eden najnadarnejših slovenskih politikov na Štajarskem. Tudi v tem vprašanju so zopet skupaj „Štajerc“, „Narod“ in „Grazer Tagblatt“, katerim g. Korošec ni po volji, to pa kaže, da je pravi mož in da bo tudi kot poslanec slovenskega ljudstva na svojem mestu.

Neumne gosli. V Ljubljani je imela predavanje gđ. Zofka Kvedrova, ki je rekla, da so tiste naše gospe in gospodičine, ki so bile vzgojene v samostanu, ondi bile ušive, ko so pa izstopile, so bile neumne gosli. Za ta poklon naj se prizadete gospe in gospodičine zahvalijo ali naravnost gđ. Zofki Kvedrovi, ali pa gospej dr. Tavčarjevi, ker je pomagala napraviti tako olikano predavanje.

Iz Križev pri Trziču. Naše „Katoliško izobraževalno društvo“ je zopet pokazalo, da ima dobro izvežban pevski zbor v nedeljo 26. t. m. pri pogrebu svojega člana g. Gregorja Perkona. Priredilo mu je veličasten pogreb, udeležilo se ga je večina udov, pevcii so zapeli pri odprtem grobu dve pesmi. Ranjki je bil dober gospodar in dober oče svojim otrokom, katerega trije sinovi so tudi udje društva, a dve hčeri sta pa pri novo ustanovljeni Marijini družbi. Naj v miru počiva!

Naseljevanje v Ljubljani. Tekom druge polovice letošnjega leta naselilo se je v Ljubljani več imenitnih rodbin, ki so doslej bivale v Gradcu. Med drugimi se je naselil tukaj tudi viši svetnik g. Jakob Hren, ki je bil ob času potresa v Gradcu načelnik pomočni akciji in je priredil koncert, od katerega je dobila Ljubljana 2000 kron.

Morilec zidar Panko, doma iz Rogoznice pri Ptujju, ki je ustrelil dne 21. t. m. Barbaro Kolarič iz Kicarjev, se je sam javil sodnji v Ptujju. Umorjenka je bila v blagoslovljenem stanu.

Kanal od Kolpe do Jadranskega morja. Poljedelsko ministerstvo v Budimpešti je naročilo, naj se napravi načrt kanala, ki bo vezal Kolpo z Jadranskim morjem.

Umril je v Velesovem gosp. Josip Hacin, bivši uradnik „Gosp. zveze“.

Bankovci po 100 kron. Državni zakonik z dne 10. oktobra 1902 pripravlja pod št. 193 ukaz finančnega ministerstva z dne 4. oktobra 1902 o izdaji bankovcev po 100 kron in o vzetju bankovcev po 100 gld. a. v. iz prometa. Avstrijsko-ogrska banka pričela je 20. oktobra izdajati bankovce po 100 kron, ki nosijo trdiko „Avstrijsko-ogrske banke“ in datum 2. januarja 1902. Istočasno preklicuje Avstrijsko-ogrska banka in vzame iz obtoka bankovce po 100 gld. a. v., ki imajo datum 1. maja 1800, ki so sedaj v obtoku, se sprejemajo v glavnih in podružnih zavodih Avstrijsko-ogrske banke do 30. aprila 1904 v plačilo in zameno. 2. Od 1. maja do 31. oktobra 1904 se bodo ti bankovci sicer še v glavnih zavodih Avstrijsko-ogrske banke na Dunaju in v Budim-Pešti sprejemali v plačilo in zameno, v ostalih bančnih zavodih pa samo še v zameno. 3. Počenši s 1. novembrom 1904 Avstrijsko-Ogrska banka ne bo več sprejemala v plačilo preklicanih bankovcev po 100 gld. a. v. z datumom 1. maja 1880, tako da bo 31. dan oktobra 1904 zadnji rok, da se vzamejo ti bankovci iz obtoka. Od tega časa naprej se bodo ti preklicani bankovci sprejemali le še v glavnih zavodih Avstrijsko-Ogrske banke na Dunaju in v Budim-Pešti v zameno. V podružnih zavodih se bo počenši s 1. novembrom 1904 vračilo za take bankovce dajalo le še na po-

sebno prošnjo z dovolilom generalnega sveta Avstrijsko-Ogrske banke. Da se dobi to dovolilo je bankovce, ki naj se povrnejo, z izkazom vložitii v podružnih zavodih. Po 31. oktobru 1910 nima Avstrijsko-ogrska banka več dolžnosti (člen 89. pravil), odkupiti ali zamenjati preklicane bankovce po 100 gld. a. v. z dne 1. maja 1880.

Razne stvari.

Umor vsled praznoverja. V Libnem pri Pragi se je zaljubil delavec Ivan Mečir v 17letno hišnikovo hčer Heleno Daitl. Oba sta bila ekscentrične narave ter silno praznoverna. V rodbini Mečirjevi je postal samomor skoraj dedičen; Mečirjev ded se je usmrtil sam, njegova babica, bratranec in še neki drugi daljni sorodnik so se tudi sami usmrtili. In to je uplivalo tako na zaljubljenca, da sta sklenila usmrtiti se. Na dan sv. treh Kraljev je ulivalo dekile svinec, ki je kazalo obliko revolverja. Tega ni mogla nikdar pozabiti. Nedavno je rekla Daitl svojemu ženinu, da želi umreti. In res je kupil Mečir revolver, šel z ljubico na polje in jo tam ustrelil; potem je pomeril še nase, ustrelil je štirikrat, a se je le nalahno ranil. Vendar se je onesvestil; ko se je zavedel, je šel v Libno, kjer se je javil redarstvu.

Nesramen umor. Iz Gross-Inzersdorfa pri Zistersdorfu poročajo, da je bila nedavno ponoči umorjena 24 letna dekla Eliza Bauerjeva v lastni postelji. Našla jo je domača hči, ko se je ob 5. uri vrnila s plesa. Bila je vsa krvava in že mrtva. Dekla bi bila v kratkem postala mati in oče njenega otroka bi bil domači sin Jožef. Na ples ni šel niti oče niti sin. Pri preiskavi sta govorila zelo sumljivo, zato so ju zaprli. Na obeh so našli sledove krvi. Baje sta imela z deklo oba, oče in sin, razmerje, ter sta jo menda umorila, da se izogneta posledicam. Morilca sta deklo prej zlorabila, potem pa umorila z nožem za obrezovanje trt. Prerezala sta ji vrat in ji prizadela dve rani pod pazduhoma.

Krvava žaloigra. Pred kratkim se je vršila v Novem Jorku krvava žaloigra. Tridesetletnega hišnika Charles O' Neila je namreč njegova lastna soproga ustrelila, na kar je tudi sebe pomerila v prsi in se na ta način usmrtila. Mož ji je očital nezvestobo, kajti med tem, ko je mislil, da je ona v letovišču, se je v Novem Jorku veselila z nekim drugim moškim. Žena mu je vse priznala, toda takoj nato je odšla v drugo sobo, od kjer se je vrnila z revolverjem in pričela streljati.

Telefon brez žic. Inženir Pansa je zaprosil patent na svojo iznajdbo brezžičnega telefona. Inženir Pansa zagotavlja, da bode mogoče z njegovim aparatom na veliko večjo daljavo vloviti glas, nego je mogoče brzojaviti z Marconijevo brezžično brzojavno iznajdbo.

Wagner in številka 13. Prijateljica Wagnerjeve sestre je izdala pred dnevi knjižico, v koji pripoveduje neke dogodbe iz življenja glasovitega komponista. V tej knjižici zveemo, da se je Wagner še kot deček jako bal št. 13. Pa kako se je ne bi, ker je že njegovo krstno ime in njegov priimek sestavljal 13 črk: Richard Wagner. Wagner se je rodil leta 1813. Njegov „Tannhäuser“ je propal v Parizu 13. februarja in naposled je i sam umrl 13. aprila 1883.

Statistika raznih ver na svetu. Po najnovejši statistiki je na celem poznanem svetu 525 milijonov kristjanov. Med temi je 250.800.000 katoličanov, 162.440.000 protestantov, 103.180.000 pravoslavni, 5.580.000 pa drugega kristjanskega veroizpovedanja. Nekristjani: Mohamedancev je 197.250.000, Židov 9.750.000, paganov 833.000.000 med njimi Budhistov 222.000.100, oboževaljev Brahme 215.360.000, pristašev Konfucija 360.400.000 Thintoistov 14.600.000, oboževaljev višjih bogov 174.320.000 in 180.000 oboževaljev kumira.

Obsojen, da mora izdajati list. Avstrijsko vrhovno sodišče je pred dnemi rešilo zanimivo obravnavo. Izdajatelj tednika je nehal izdajati list preje, kakor se je dogovoril z urednikom tega lista. Izdajatelj je izjavil, da je pripravljen plačati vso plačo, ki gre uredniku, a sodišče ni

tega hotelo uvaževati, marveč je izdajatelja obsodilo na izdavanje lista do tedaj, da poteče pogodba z urednikom. Sodišče je to obsodbo utemeljilo tako: Urednik nima samo pravice do mesečne plače, marveč tudi do honorarja, ki ga dobi od člankov priobčenih v listu. In ko je izdajatelj priznal, da ni zadeve zakrivil urednik, je sodišče obsodilo prvega, da mora izdajati list, dokler ne poteče pogodba t. j. še eno leto.

Kupčija z dekleti v Južni Afriki. Iz Kapstadta se poroča: V zadnjih dneh so se tu odkrile senzacionalne stvari zastran kupčije z dekleti in ženami, ki so bile iz Evrope v Južno Afriko pripeljane. In to so delali največ agenti. Imenitni inserati — sosebno v angleških listih — so vabili dekleta v Južno Afriko v dobre službe in neizkušena dekleta so šla na led. Vso golo resnico so izvedela še le v Afriki, ko so nastopila svojo službo kakor sužnje. Da se je razvila kupčija z dekleti v Južni Afriki, je največ pripomogla angleško-burska vojna. Proti kupčiji so začeli energično postopati.

Tragična smrt četvorice vojaških beguncev. Kako težko kaznuje vojaški zakon vojaške begunce, nam kaže sledeči slučaj, katerega poročajo madjarski listi. Štirje mladeniči, Ivan Gáll, Lovro Csibi, Ivan Mäte in Mihael Fekes, vsi doma iz Csike, se nikakor niso mogli privaditi vojaški suknji in srce jih je vleklo proč v svoj dom, makari tudi v tujino. Ravno v trenutku, ko so hoteli pobegniti čez mejo v Rumunsko, jih opazi straža in jim zakliče, naj obstoje. Ali vojaki so jeli še le zdaj pravzaprav bežati. Ko pa le niso na drugi poziv obstali, je straža dvakrat strelila na nje. Prvi strel je zadel Gálla in Csiba, ki sta po kratkih mukah umrla, drugi strel pa Mátea in Tekesa, ki sta težko ranjena obležala.

„Balaeniceps Rex“ je coologično ime nekega ptiča, ki biva v centralni Afriki. Život in noge ga spominjajo na štokljo, vrat in glava na pelikana, tako da si mislimo, da ta ptič ne tvori posebne vrste med ptiči, marveč da je bastard. A to ni res. „Balaeniceps Rex“ ima povsem drugačno okostje kakor drugi ptiči in tvori zase posebno vrsto v živalstvu. V marsikaterem muzeju vidimo tega čudaka. Zdi se, da je njegova domovina v centralni Afriki kaj majhna.

O pisanju na steklo poroča pariški „Cosmos“: Že pred 6 leti je ženovski profesor Margot spoznal svojstvo nekaterih kovin, sosebno magnezija in aluminija, da puščajo na steklu neke zrakove. Opozoril je svet na to, da bi se moglo pisati na steklo, in tako pisanje bi bilo trajno. Razni poskusi — kakor se je pokazalo in kakor poroča „Cosmos“ — so se dobro obnesli.

Zanimivi neoženjeni možje. Od slavni mož so bili neoženjeni: Dante, Petrarka, Tassov, Aleksander Humbolt, Leibnitz, Newton. Slavni možje sedanjega časa so bili neoženjeni: Hammerling, Grillparzer in Brahms. Zanimiv neoženjeni mož je bil Kant. Humbolt je odgovoril neki Francozinji na njeno vprašanje, če je li kedaj ljubil. „Moja ljubav je bila slednji čas znanost.“ Newton je sam sebi kuhal. Nekdaj je poslal svojo stanodajalko, da mu nekaj kupi. A ko se je vrnila, ga je našla pri ognjišču, ko je kuhal; svojo dragoceno uro je vrgel v vrelo vodo, a to, kar bi imel skuhati, je držal v — roki! Slavni slovenski neoženjeni možje so bili: Jenko, Levstik, Jurčič in Prešeren; češki pa: Svat. Čech, Neruda, Zeyer in dr.

Podzemeljsko meteorološko postajo hoče v Pzibramu postaviti dunajska akademija znanosti v globočini 1100 metrov. Tu bo v prvi vrsti seismograf, s katerim bo mogoče opazovati delovanje potresa pod zemljo in nad njo.

Razbojnik Toribio in njegovo počenanje. V Sierri Faladeri pri Manoni (pokrajina Coruna) se je pojavil čuden razbojnik, po imenu Toribio, ki oskronjuje posvečene grobove v to svrhu, da zameni svojo obleko z obleko mrtvecev.

Čudna žena. V Ameriki živi neka Marija Eska, ki je že 40 let omožena, a cela ta leta ni še pregovorila s svojim možem ne — besede! Tako se je nekoč zaprisegla in to prisego drži! Zares, neverjetno čudo!

Kača klopotača. Pred nedolгим časom se je govorilo, da je v Ameriki nek gospod pogostil svoje prijatelje z mesom kače klopotače. A veliko jih je dvomilo o tej novici, toda kakor poroča nek sodruđnik „Daily Neos“, stvar ni izmišljena. On sam je namreč prisostoval neki pojedini v Novi Mehiki, kjer so jedli meso kače klopotače. Meso je trdo in belo z rudečimi lisami, njegov okus je dober. A če hočejo kačo pripraviti za obed, jo morajo kolikor mogoče hitro usmrtiti, ker — tako se misli — težko ranjeni reptil svoje strupene zobe potegne v meso in ga tako zastrupi.

Ljubezenska tragikomedija. Prav za prav bi se lahko to, kar se tukaj pripoveduje, imenovalo tragikomedija. Agent Fr. Schwehla, oženjen oče štirih otrok, se je zagledal na Dunaju v 19letno lepo deklico, Emilijo Esser. Dne 31. julija t. l. jo je zvalil v neko malo dunajsko kavarno, ker ji je začel tožiti svoje srčne bolečine. Končno pa je potegnil iz žepa revolver prav malega kalibra ter ustrelil dvakrat na deklico, potem pa še dvakrat proti sebi. Oba sta se zgrudila na tla. Ko pa je prišla pomoč, vzdignila sta se zopet oba zdrava. Popadala sta le iz strahu. Dekletu namenjeni krogli so našli v njeni ruti na glavi, proti sebi izstreljene svinčenke pa so izvlekli iz agentove suknje. Vkljub temu je srčni bolnik Schwehla še sedaj v preiskovalnem zaporu.

Pozor! Pozor!

Prijatelj, ako hočeš najcencjše in najprištnejše vino piti, tedaj se potruđi v gostilno na Francovo nabrežje, kjer ga toči

Josip Maček

po sledečih cenah: 9 x—40

Istrijansko , belo, liter po	28 kr.
Cviček „ „	32 „
Bizelsko „ „	36 „
Rebula „ „	40 „
Refoško „ „	48 „

Čez ulico točijo se zgoraj navedena vina pri litru 2 kr. ceneje.

Opozarjam Te pa posebno, da se tam dobi **črni istrijanec po 24 kr. liter**, kateremu je vsaka konkurenca izključena, bodisi po kakovosti ali po ceni.

Stavbeno, umetno in konstrukcijsko ključavničarstvo

Josip Weibl

nasl. tvrdke J. Spreitzer

Slomškove ulice št. 4

priporoča sl. občinstvu in preč. duhovščini svojo

izborno urejeno delavnico

v kateri izdeluje 7 49—41

žično omrežje na stroj, obhajilne mize, ograje pri spomenikih in na mirodvoru, obmejno omrežje, vežna vrata umetno in preprosto izdelana, balkone, verande, paviljone, stolpne križe, štedilnike itd. itd.

Specijaliteta: Valjični zastori — Železne konstrukcije — Vodne sesalke Napeljevanje vodovodov.

Napravlja troškovnike in načrte po poljubnih risbah v različnih slogih in pošilja poštino prosto.

Vse poprave

izvršuje najvestnejše in zanesljivo po najnižji ceni.

Cene so primerne solidnemu delu dokaj nizke.

Blag. gosp.

Piccoli,

lekarnar

Ljubljana.

Pri neki gospej, katera je trpela dolgo časa na nervoznosti, sem vporabljal z izvrstnim uspehom Vaše železnato vino. Prosim torej, pošljite mi nadaljnih šest steklenic imenovanega vina.

Dr. L. Färber

c. kr. štabni zdravnik
Raštelj, št. 19.

Gorica, 6. junija 1901.

III. 40 10—3

Pozor! Pozor!

V torek, dne 4. novembra
bo v veliki dvorani „Katoliškega Doma“
ob 1/28. uri zvečer

zanimivo javno predavanje.

Predava g. dr. V. Schweitzer.

Prihitite k predavanju v obilnem številu!

Odbor „Slovenske kršč. soc. zveze.“

ČEŠNIK & MILAVEC

Ljubljana — Lingarjeve ulice

priporočata slavnemu občinstvu

43 6—5

novosti

za jesenske in zimske potrebščine v lepi izbiri, modnih volnenih ženskih oblek, lodna, perilnega porheta i. t. d.,

isto

za gospode velika izbira vseh vrst sukna za obleke, zimske suknje, površnike, haveloke i. t. d.

Cene zanesljivo najnižje.

Kot prava
dobrota
In potreba za vsako družino se izkazuje vsak dan bolj uporaba

Kathreiner-Kneippove sladne kave.

Nobena skrbna gospodinja naj se ne pomišlja dalje uvesti to tečno in zdravo pijačo.

Ni čistejše primesi in boljšega nadomestila za zrnato kavo, kjer je ta zdravniško prepovedana.

Kathreiner-Kneippova sladna kava se dobiva pristna samo v izvornih zavojčkih z varstveno znamko »župnik Kneipp«. Odprto odtehtana ali drugače zavita kava ni nikoli

Kathreinerjeva.